

Lausunto

31.05.2023

Asia: VN/13339/2019

Vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapauttamisen edellytykset

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Juristiliitto – Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry) kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä koskien vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapauttamisen edellytyksiä käsittelevää työryhmän esitystä ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Juristiliitto pitää nyt annettua työryhmän esitystä hyvin laadittuna. Esityksessä on käsitelty kattavasti niitä vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapauttamisen edellytyksiä, joiden osalta muutostarpeita on.

Lähtökohtaisesti Juristiliitto pitää hyvänä käytäntönä sitä, että vapautettavasta henkilöstä tehdään vaarallisuusarvio. Juristiliitto kuitenkin kannattaa vaarallisuusarvio-termin muuttamista väkivaltariskiarvioksi. Muutoksen jälkeen käytettävä termi kuvaa paremmin sitä teemaa, joka on konkreettisen arvion kohteena. Lisäksi Juristiliiton näkemyksen mukaan arviosta ja sen laatimisesta tulee säätää eduskuntalailla.

Elinkautisvankien vapauttamisen ja tässä yhteydessä tehtävän kokonaisarvioinnin osalta Juristiliitto haluaa todeta, että olisi yleisen uskottavuuden ja järjestelmän nauttiman luottamuksen kannalta olennaista on, että Helsingin hovioikeus antaisi vapauttamista koskevan ratkaisun yhteydessä sitä koskevat perustelut, mikäli se päättyy arvioinnissaan erilaiseen lopputulokseen kuin mihin asiantuntijalausunnossa on päädytty. Tämä on olennaista etenkin silloin, kun kyse on henkilöstä, jolla arvioidaan edelleen olevan korkea riski syyllistyä uuteen vakavaan väkivaltarikokseen. Edellytys päätöksen perustelemisesta tulisi ottaa maininnaksi lain esitöihin.

Juristiliitto pitää yhdistelmärankaistukseen tuomitsemisen osalta ongelmallisen vaarallisuusarvion tekemisen automaattista liittämistä mielentilatutkimukseen OK 17:37 mukaisesti. Vaarallisuusarvion

liittäminen mielentilatutkimuksen tekemiseen on usein täysin tarpeetonta, jos arvion kohdehenkilö on selkeästi täydessä ymmärryksessä, eikä edellytyksiä mielentilatutkimukselle ole olemassa. Tällaisessa tilanteessa myös mielentilatutkimuksen laadintaan sidottu vaarallisuusarvio jää tekemättä.

Juristiliitto katsoo, että vaarallisuusarvion teko tulee erottaa jatkossa mielentilatutkimuksen tekemisestä. Tässä yhteydessä voitaisiin siten pohtia, tulisi lainsäädännön ennemminkin lähteä siitä, että mielentilatutkimus tehtäisiin vaarallisuusarviointin yhteydessä itse tutkimuksen ollessa edelleen samanlainen kuin mielentilatutkimus.

Samassa yhteydessä Juristiliitto toteaa, että vaarallisuusarvio tulisi tehdä myös täydessä ymmärryksessä oleville henkilöille, jotta heidän osaltaan saataisiin myös selvitettyä mahdollinen korkea riski syyllistyä uudelleen vakavaan väkivaltarikokseen. Myös heidän osaltaan on hyvin tärkeää kyetä suuntaamaan heille vankilassa olon aikana esimerkiksi tukitoimia, joilla pyritään käytöksen muutokseen. Nyt kuitenkin on oikeuskäytännössä tullut eteen tilanteita, jossa esimerkiksi elinkautiseen tuomittaville henkilöille ei ole tehty mielentilatutkimusta, eikä näin ollen myöskään vaarallisuusarviointia.

Ehdonlaiseen vapauttamisen perusteiden osalta Juristiliitto toteaa, ettei nykyisen järjestelmän lopettamiselle ole perusteita, kun kyse on henkilöstä, jolle on tehty vaarallisuusarviointi väkivalta- tai seksuaalirikoksen vuoksi ja hänellä on korkea todennäköisyys arvion perusteella syyllistyä uudelleen vastaavanlaiseen rikokseen. Järjestelmän lopettamisen sijasta Juristiliitto katsoo, että nykyistä järjestelmää tulisi ennemminkin kehittää mahdollisten ongelmakohtien osalta.

Lisäksi Juristiliitto pitää olennaisena tietojenvaihdon mahdollistamisen viranomaisten kesken arviointien osalta. Tämä edistää vaarallisuusarvion tekemistä ja vaaralliseen väkivaltarikokseen liittyvän syyllistymisriskin arviointia. Lisäksi Juristiliitto pitää tärkeänä seikkana pohdittavaksi jatkovalmistelussa sitä, tulisiko korkean syyllistymisriskin omaavan henkilön vapautuessa taikka ollessa muutoin vankilan ulkopuolella, esimerkiksi ollessaan lomalla vankilasta, kertoa asiasta aina poliisille taikka niille henkilöille, jotka ovat olleet kyseisen henkilön tekemän rikoksen kohteena taikka muutoin ovat olleet henkilön uhkaamia.

Tuomainen Jenni
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry